

iStockphoto

'LANDBOUW IN MAASREGIO MOET NUTRIËNTENBELASTING FORS TERUGBRENGEN'

Om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor het oppervlaktewater in de Maasregio te kunnen halen, moet de landbouw in het gebied flink aan de bak om de emissie van stikstof en fosfor terug te dringen. Er is een forse en brede aanpak nodig, variërend van meer inzet van effectieve maatregelen uit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, tot bemesten binnen de gebruiksnormen. Dit blijkt uit onderzoek van Wageningen Environmental Research. **TEKST BERT WESTENBRINK**

Het onderzoeksinstituut van Wageningen University deed het onderzoek in opdracht van de ministeries van LNV en I&W en het Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas. De onderzoeksvraag: verken de manier waarop de landbouw in de Maasregio aan de KRW-doelen in 2027 kan voldoen. De hoge gehalten aan fosfor en stikstof belemmeren de ecologische KRW-doelen van de oppervlaktewateren in de Maasregio (Limburg en Noord-Brabant). In diverse gebieden leidt de uitspoeling van nitraat onder landbouwpercelen naar het ondiepe grondwater tot concentraties hoger dan 50 milligram per liter.

De hoge concentraties stikstof en fosfor worden veroorzaakt door uit- en afspoeling van stikstof en fosfor als nutriënten uit landbouwgronden, lozingen van rioolwaterzuiveringen en toestromend water uit het buitenland, aldus het rapport. Om de KRW-doelen voor oppervlaktewateren in 2027 te halen, moet de belasting met stikstof en fosfor flink verminderen.

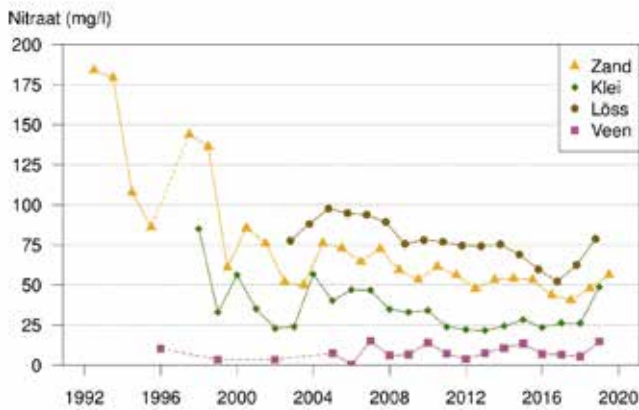
Overbemesting

In het rapport wordt ingezoomd op de bijdrage van de landbouw aan het probleem. De onderzoekers stellen vast dat er in het referentiejaar 2018 sprake was van overbemesting

in grote delen van Noordoost-Brabant en Noord-Limburg. Er is in die gebieden 20 tot 30 procent meer dierlijke mest op het land uitgereden dan toegestaan.

Die berekening sluit aan bij eerdere onderzoeken die recentelijk zijn uitgevoerd, schrijven de onderzoekers, maar toch maken ze ook een voorbehoud, namelijk de aanname dat niet te plaatsen mest in de regio blijft en wordt afgezet. Ander onzekere factor: stikstofemissies uit stallen. Onzekerheden daarover zijn van invloed, want hoe groter de stalemissies, hoe lager de stikstofbodembelasting. De overbemesting is een cruciaal element in de analyse van de onderzoekers. Als deze blijft voortduren 'en zelfs in omvang zou kunnen toenemen door een afnemend landbouwareaal', zou de waterkwaliteit verslechteren en wordt de opgave voor landbouw om aan KRW-delen te voldoen groter, aldus het onderzoek.

Met verschillende scenario's is berekend hoe de opgave voor de landbouw zich richting 2027 ontwikkelt, uitgaande van het huidige mestbeleid, aanvullend beleid voor stikstof en bepaalde ontwikkelingen in de landbouw. Maatregelen als onderdeel van de stikstofaanpak, zoals aanpassing van stallen en weidegang, verminderen de ammoniakemissie, maar hebben vrijwel geen effect op de uit- en afspoeling

Figuur 1 Nitraatconcentratie (als NO₃ in mg/l) in water dat uitspoelt uit percelen op landbouwbedrijven uit het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid per regio in de periode 1992-2019. Weergegeven is de jaargemiddelde concentratie (bron RIVM-rapport 2020-0121, figuur S2).

naar water, aldus het onderzoek. “De uitspoeling van nitraat neemt dan zelfs iets toe.”

Goede landbouwpraktijk

De landbouw in de Maasregio kan een flinke stap maken als hij zich houdt aan de gebruiksnormen bij bemesting, de ‘goede landbouwpraktijk’ zoals gevraagd in de Nitraatrichtlijn, de Europese richtlijn die het gebruik van stikstof in de landbouw reguleert om watervervuiling van oppervlaktewater en grondwater te voorkomen.

“Bij bemesting volgens gebruiksnormen zouden de nitraatconcentraties in oostelijk Noord-Brabant en Noord-Limburg afnemen met respectievelijk 34 en 22 milligram per liter. In het oostelijke deel van Noord-Brabant zal de gemiddelde nitraatconcentratie de waarde van 50 milligram per liter dan niet meer overschrijden”, stellen de onderzoekers.

Maar met bemesten volgens ‘de goede landbouwpraktijk’ is de landbouw er nog niet. “Als er geen overbemesting meer is, wordt de opgave voor de landbouw al een stuk kleiner.

Maar in veel oppervlaktewateren resteert ook dan nog een belangrijke landbouwopgave om aan de KRW-doelen te kunnen voldoen”, zegt onderzoeker Peter Schipper.

“Ook als in die gebieden de nitraatnorm van 50 mg/l in het ondiepe grondwater niet meer wordt overschreden. Het voldoen aan het concentratiedoel van de Nitraatrichtlijn voor ondiep grondwater is dus lang niet overal voldoende om de KRW-doelen voor oppervlaktewater te halen.”

Op basis van de toekomstscenario’s noemen de onderzoekers maatregelen die de nutriëntenbelasting op een effectieve manier kunnen verminderen: brede bufferzones, bodemverbetering door inzet van meer rustgewassen en het weren van uitspoelingsgevoelige gewassen in beekdalen. Schipper: “Als op natte gronden dichtbij natuurlijke wateren gras wordt geteeld in plaats van uitspoelingsgevoelige teelten zoals aardappels of vollegrondsgroenten, is het risico op uit- en afspoeling van de meststoffen naar het water veel kleiner, ook voor fosfaat.”

ANP/Hollandse Hoogte/Dijkstra bv

SCHOUTEN: FORSE AANSCHERPING BELEID NODIG

In de week waarin het Maasregio-rapport werd gepubliceerd, schetste demissionair minister van landbouw, Carola Schouten, in een brief aan de Tweede Kamer dat de nitraatconcentratie in het bovenste grondwater onder landbouwbedrijven na 2017 in alle regio’s weer stijgen, met als belangrijke oorzaak de droogte, waardoor gewassen minder stikstof en fosfor opnemen.

“De opgaven in met name het zuidelijk zandgebied en het lössgebied zijn groot voor nitraat”, aldus de brief. In lijn met het Maasregio-onderzoek stelt Schouten dat de landbouw aanvullende maatregelen moet nemen om de KRW-doelen te halen. De conclusies uit het onderzoek naar de waterkwaliteit in de Maasregio neemt het ministerie van Landbouw mee in de uitwerking van het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn, waar nu aan wordt gewerkt. Nederland moet het actieprogramma eind dit jaar indienen bij de Europese Commissie.

Het programma moet erop

gericht zijn om stappen te zetten in het mestbeleid die ervoor zorgen dat de waterkwaliteit in Nederland verbetert, de nitraatconcentratie onder de 50 mg/l komt in het bovenste grondwater, er geen verslechtering van de waterkwaliteit optreedt en een goede landbouwpraktijk wordt bedreven. Uit het WER-onderzoek blijkt dat de landbouw in de Maasregio op geen van deze punten goed scoort.

Het actieprogramma is bepaald voor de vraag of Nederland opnieuw toestemming krijgt om af te wijken van de Europese uitrijregels voor stikstof uit dierlijke mest. Deze zogeheten derogatie, die dit jaar voor Nederland afloopt, is toegewezen onder de voorwaarde dat de verruimde uitrijnormen voor dierlijke mest geen risico opleveren voor de waterkwaliteit.

Schouten is er niet gerust op dat de door de landbouw begeerde uitzonderingsregel opnieuw veilig wordt gesteld. Ze schrijft: “De Europese Commissie zal een verzoek tot verlening van de derogatie pas in overweging nemen, als er voldoende vertrouwen is dat de waterkwaliteitsdoelen op landbouwbedrijven tijdig gehaald zullen gaan worden door de maatregelen van het zevende, met een doorkijk naar het achtste, actieprogramma Nitraatrichtlijn.”

Nu blijkt dat de waterkwaliteitsdoelen steeds verder uit zicht raken, is een forse aanscherping van het mestbeleid nodig, aldus de minister.